

LAUSUNTO

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
EU-oikeus- ja tietosuojayksikkö
Erityisasiantuntija Kari Hämäläinen

10.11.2025

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomais-toiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 124/2025 vp)

Esityksessä hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annettuun lakiin (571/2016, tukipalvelulaki) lisättäisiin säännökset viranomaisaloitteisesta viestinvälityspalvelutilin (Suomi.fi-viestit-tilin) avaamisesta Suomi.fi-tunnistusta käyttäville luonnollisille henkilöille. Lisäksi lakiin lisättäisiin tarkentavat säännökset Suomi.fi-viestien hyödyntämiseen liittyen.

Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003, asiointilaki) sähköistä tiedoksiantoa koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että sähköinen tiedoksianto Suomi.fi-viesteihin olisi mahdollinen ilman tiedoksiannon vastaanottajan erillistä suostumusta. Digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) ja asiointilain soveltamisala laajennettaisiin koskemaan myös poliisitutkintaa ja esitutkintaa.

Lisäksi esityksessä muutettaisiin oikeushallinnon viranomaisia ja tuomioistuimia koskevaa sääntelyä. Muutoksia ehdotetaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin (808/2019, hallintoprosessilaki), oikeudenkäymiskaareen, oikeudenkäymiskaaren muutoslakiin 96/2022, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin (689/1997), ulosottokaareen (705/2007), kiinteistönmuodostamislakiin (554/1995), eräitä kieltotoimenpiteitä koskevista edustajakanteista annettuun lakiin (1101/2022), sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annettuun lakiin (255/2014), sakon ja rikesakon määräämisestä annettuun lakiin (754/2010), esitutkintalakiin (805/2011), oikeusapulakiin (257/2002), oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettuun lakiin (100/2013), oikeudenkäynnistä työtuomioistuimessa annettuun lakiin (646/1974), eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille annettuun lakiin (248/1965) ja vaalilakiin (714/1998).

Esityksen tavoitteena on edistää pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa asetettua tavoitetta, jonka mukaan viranomaisviestinnästä ja tiedoksiannoista tehdään lainsäädäntötoimin ensisijaisesti digitaalista heille, joille se on mahdollista.

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikkoasiassa.

Oikeusministeriö toteaa, että esitys on valmisteltu valtiovarainministeriön ja oikeusministeriön yhteistyönä. Oikeusministeriö on vastannut oman hallinnonalansa sääntelyn valmistelusta. Oikeusministeriö keskittyy lausunnossaan esittelemään ensisijaisesti oikeusministeriön hallinnonalan sääntelyyn ehdotettuja keskeisiä muutoksia.

Oikeusministeriö toteaa lisäksi, että esitys on myös perustuslakivaliokunnan arvioitavana. Esityksen perustuslainmukaisuutta koskevia kysymyksiä arvioidaan, kun perustuslakivaliokunnan lausunto on käytettävissä.

Oikeusministeriö lausuu kunnioittavasti seuraavan.

Asiointilakia koskevat ehdotukset

Todisteellinen ja tavallinen sähköinen tiedoksianto sekä herätesäätely

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi asiointilain todisteellista ja tavallista sähköistä tiedoksiantoa koskevia 18 ja 19 §:ää sekä lisättäväksi lakiin uudet sähköisestä tiedoksiannosta lähetettävää heräteviestiä koskevat 19 a ja 19 b §:t. Ehdotetut säännökset selkeyttäisivät sähköistä tiedoksiantoa koskevaa sääntelyä ja mahdollistaisivat viranomaiselle sähköisen tiedoksiannon toimittamisen viestinvälityspalveluun eli Suomi.fi-viesteihin tai viranomaisen omaan asiointipalveluun ilman vastaanottajan erillistä suostumusta, jos vastaanottajalla on Suomi.fi-viestit käytössään.

Ehdotettujen 18 ja 19 §:ien perusteella viranomainen voisi harkintansa mukaan toimittaa sähköisen tiedoksiannon 1) Suomi.fi-viesteihin, 2) viranomaisen asiointipalveluun (esim. OmaVero, OmaKela) tai 3) muuhun tiedoksiannon vastaanottajan ilmoittamaan sähköiseen osoitteeseen (esim. sähköposti).

Tiedoksianto muuhun vastaanottajan ilmoittamaan sähköiseen osoitteeseen kuten sähköpostiin säilyisi edelleen mahdollisena, jos henkilö on antanut kyseisen osoitteen yhteystiedokseen. Tämä edellytys sähköisen yhteystiedon ilmoittamisesta vastaisi nykyisen asiointilain suostumusedellytyksen tulkintakäytäntöä (esim. KHO 6.9.2018/4025).

Asiointilain 19 a ja 19 b §:ssä säädettäisiin ns. heräteilmoituksesta, joka edistäisi tiedoksiannon tehokkuutta silloin, kun sähköinen tiedoksianto lähetetään Suomi.fi-viesteihin tai viranomaisen omaan asiointipalveluun. Säännökset edellyttäisivät ilmoituksen lähettämistä Suomi.fi-viesteihin lähetetystä tiedoksi annettavasta asiakirjasta, jos vastaanottaja on antanut Suomi.fi-viesteihin sähköisen osoitteen (käytännössä sähköpostiosoite). Viranomaisen asiointipalveluun lähetetystä tiedoksi annettavasta asiakirjasta ilmoitus lähetettäisiin Suomi.fi-viesteihin. Jos Suomi.fi-viestit ei ole vastaanottajalla tai viranomaisella käytössä, ilmoitus lähetettäisiin muuhun sähköiseen osoitteeseen, jonka vastaanottaja on ilmoittanut viranomaiselle ilmoituksen lähettämistä varten.

Asiointilain soveltamisalan muuttaminen

Asiointilain soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavan kattamaan myös esitutkinta ja poliisitutkinta. Ehdotus mahdollistaisi muun ohella sähköisen tiedoksiannon käyttämisen esitutkinnassa ja poliisitutkinnassa sekä sakkomenettelyssä.

Muutoksella olisi vaikutuksia poliisin, Tullin, Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen toimintaan. Soveltamisalan muuttamisen ei kuitenkaan arvioida tuovan merkittäviä uusia velvollisuuksia näille viranomaisille. Viranomaisen on jo voimassa olevan lain perusteella tiedotettava digitaalisissa palveluissaan selkeästi, miten jokainen voi hoitaa asiansa viranomaisen kanssa sähköisesti. Nykyisinkin muun ohella rikosilmoitus on mahdollista tehdä poliisin sähköisessä asiointipalvelussa.

Asiointilain näkökulmasta soveltamisalan muuttaminen merkitsisi erityisesti sitä, että esitutkintaviranomaiset voisivat käyttää esimerkiksi esitutkintalain 11 luvun 1 §:n mukaisten esitutkintapäätösten tiedoksiantamisessa kustannustehokkaampaa sähköistä tiedoksiantoa ja tukeutua sähköisissä palveluissaan tältä osin yleislainsäädäntöön. Muutos myös selkeyttäisi poliisin ja muiden esitutkintaviranomaisten sähköistä asiointia koskevia velvollisuuksia ja asiakkaiden oikeuksia sekä edistäisi yhteiskunnan digitalisaatiokehitystä.

Sähköisen asiakirjan toimittamisen määräaika

Viranomaisen pyytämän asiakirjan saapumista määräajassa koskevaa asiointilain säännöstä (11 §) laajennettaisiin kattamaan myös viranomaiselle omasta aloitteesta toimitetut asiakirjat, kuten vireillepanoasiakirjat. Jatkossa säännös koskisi siten kaikkia viranomaiselle toimitettuja sähköisiä asiakirjoja.

Voimassa olevan lainsäädännön perusteella muun kuin viranomaisen pyytämän asiakirjan, esimerkiksi vireilletuloasiakirjan, saapumisen määräaika määräytyy tavallisesti viranomaisen aukioloaikojen perusteella. Sähköisesti toimitetun asiakirjan saapumisen määräajan riippuminen siitä, onko kyseessä viranomaisen pyytämä vai omasta aloitteesta toimitettu asiakirja, voidaan arvioida aiheuttavan sekaannusta erityisesti muiden kuin ammattimaisten toimijoiden keskuudessa. Viranomaisten sähköisten palvelujen käyttöä ei ole sidottu viranomaisen asiointipisteiden aukioloaikoihin, mikä on omiaan hämärtämään asiointipisteiden aukioloaikoihin sidotun määräajan merkitystä.

Muutos merkitsisi esimerkiksi muutoksenhaun osalta sitä, että sähköisesti toimitettuun valituskirjelmään sovellettaisiin hieman eri määräaika kuin henkilökohtaisesti tai postitse toimitettuun valituskirjelmään, jonka tulee olla perillä viimeistään määräajan viimeisenä päivänä viranomaisen sulkemisaikaan mennessä. Sähköisesti muutoksenhaun voisi tehdä vielä myöhemminkin saman päivän aikana. Määräaikasääntelyn muutoksella on kuitenkin hyväksyttävät, sääntelyn selkiyttämiseen ja sähköisen asioinnin luonteeseen liittyvät syyt. Koska tosiasiallinen määräajan ero asiakirjan toimitustapojen välillä vaihtelee vain määräajan viimeisen päivän sisällä ja lasketaan tunneissa, ei ero myöskään ole kohtuuttoman suuri.

Oikeushallinnon viranomaisia ja tuomioistuimia koskeva sääntely

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi oikeushallinnon viranomaisia ja tuomioistuimia koskevaan sääntelyyn sisältyviä, asiakirjojen tiedoksiantoa koskevia säännöksiä siten, että sähköisen tiedoksiannon käytön mahdollisuuksia laajennettaisiin ja sen ensisijaisuutta korostettaisiin kirjetiedoksiannon sekä muiden tiedoksiannon toimitustapojen rinnalla. Sähköisen tiedoksiannon edellytysten parantamiseksi ehdotetaan myös prosessioitoesääntelyn muuttamista ja asianosaisen velvoittamista ilmoittamaan tuomioistuimelle henkilötunnuksensa tai yritys- ja yhteisötunnuksensa sekä asianosaisen sekä tiedossa oleva todistajan tai muun kuultavan sekä eräissä tilanteissa myös vastapuolen henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus. Sääntely helpotaisi asiakirjojen antamista tiedoksi sähköisesti yhdessä asiointilain ja tukipalvelulain yleissääntelyn kanssa.

Sähköisen tiedoksiantotavan käytön lisäämiseksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi valituksen sisältöä ja tiedoksiannon toteuttamista koskevan sääntelyn osalta. Esityksessä ehdotetaan, että hallintotuomioistuimen sähköinen asiointipalvelu katsottaisiin ilmoitetun prosessiosoitteeksi, jos valittaja on toimittanut valituksen tai muun asiakirjan asiointipalveluun. Esityksessä ehdotetaan myös, että tuomioistuin voisi antaa asiakirjan tiedoksi asiointipalvelussa, jos tiedoksiannon vastaanottaja on Suomi.fi-viestien käyttäjä. Tiedoksiannosta ilmoitettaisiin tällöin prosessiosoitteeksi ilmoitettuun sähköiseen osoitteeseen.

Esityksessä ehdotetaan myös kumottavaksi ulosottokaaren 3 luvun 38 §:n 3 momentin säännös henkilön mahdollisuudesta kieltää pelkästään ulosottolaitoksen asiakirjojen toimittaminen viestinvälityspalveluun. Säännöksen kumoaminen yhdenmukaistaisi ulosottolaitoksen asiakirjojen sähköisestä tiedoksiannosta kieltäytymistä koskevan sääntelyn tässä esityksessä ehdotettavan tukipalvelulain yleissääntelyn kanssa.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan useita pieniä muutoksia useaan oikeusministeriön hallinnonalan lakiin asiointilain ja tukipalvelulain muutosten huomioimiseksi.

Esityksen vaikutukset

Esityksellä on arvioitu olevan vaikutuksia perusoikeuksien toteutumiseen. Tässä lausunnossa keskitytään kuitenkin muutosehdotusten vaikutuksiin tuomioistuihin ja oikeushallinnon viranomaisiin. Oikeusministeriön hallinnonalalla hankkeella on arvioitu saavutettavan noin 2–4 miljoonan euron vuotuiset säästöt sen jälkeen, kun tarvittavat tekniset muutokset Suomi.fi-viestien täysimääräiseksi hyödyntämiseksi on toteutettu. Saavutettavat säästöt ovat teknisten järjestelmämuutosten lisäksi riippuvaisia siitä, kuinka laajasti ihmiset ottavat Suomi.fi-viestit käyttöön. Oikeusministeriön hallinnonalan säästöt kohdistuvat pääosin Ulosottolaitokseen. Esityksen on arvioitu tuovan säästöjä lisäksi tuomioistuinten ja oikeushallinnon viranomaisten postikuluihin ja käräjäoikeuksien osalta myös haastemiesten työmäärään.

Esityksessä on selostettu myös mainittuihin säästöihin liittyviä huomattavia epävarmuuksia. Syntyvien säästöjen määrä riippuu erityisesti siitä, missä määrin kansalaiset tulevat ottamaan Suomi.fi-viestit käyttöön ja kuinka paljon käytön lopettamispyyntöjä tehdään. Säästöt riippuvat myös sähköisen prosessiosoitteen käytön yleistymisestä tuomioistuimissa sekä yleisten tuomioistuinten asianhallintajärjestelmän (AIPA) teknisestä kehityksestä. Koska yleisissä tuomioistuimissa monet asiakirjat annetaan tiedoksi todisteellisesti, edellyttäisi sähköisen tiedoksiannon täysimääräinen hyödyntäminen Suomi.fi-viesteissä, että AIPA-järjestelmän ja Suomi.fi-viestien välillä olisi liityntä, jonka kautta asiointilain 18 §:n 4 momentin edellyttämä vahvistus asiakirjan vastaanottamisesta välittyisi Suomi.fi-viesteistä AIPA-järjestelmään ja tulisi siten tuomioistuinten tietoon. Tällaista liityntää ei tällä hetkellä ole, mutta Tuomioistuinvirastosta saadun tiedon mukaan se saataisiin käyttöön vuoden 2026 aikana.

Esitettyjen lainmuutosten vuoksi tehtävät tietojärjestelmämuutokset voivat tuoda myös kustannuksia ja muita vaikutuksia oikeusministeriön hallinnonalalle. Tuomioistuinvirastosta saadun tiedon mukaan tietojärjestelmämuutoksia tarvittaisiin yllä todetusti AIPA-järjestelmään, hallinto- ja erityistuomioistuinten asianhallintajärjestelmään (HAIPA) ja hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalveluun.

Lakivaliokunnalle annettu vastine

Oikeusministeriö toteaa, että lakivaliokunnalle 3.11.2025 annetussa valtiovarainministeriön ja oikeusministeriön yhteisessä vastineessa on esitetty lakivaliokunnassa annetun lausunnon johdosta esitykseen sisällymätöntä pakkokeinolain (806/2011) 3 luvun 20 §:ään uutta 2 momenttia. Säännöksen perusteella ehdotettua asiointilain 11 §:ää ei sovellettaisi laskettaessa määrääi- kää syytteen nostamiselle, kun epäilty on vangittuna. Tämä estäisi vapaudenmenetysajan pe- rusteettoman pitenemisen. Oikeusministeriö toteaa, että ehdotetun asiointilain 11 §:n muutos- ehdotuksen vaikutuksia on tämän johdosta selvitetty, eikä vastaavia haasteita ole tunnistettu muualla lainsäädännössä.

Oikeusministeriö on lisäksi ehdottanut lakivaliokunnalle annetussa vastineessa oikeudenkäyn- nistä hallintoasioissa annetun lain 15 §:n 3 momenttiin tehtyä ehdotusta muutettavaksi siten, että ehdotetun virkkeen paikkaa muutettaisiin ja säännös kirjoitettaisiin yksinkertaisemmin.

Tekninen huomio

Oikeusministeriö on esittänyt alla olevan teknisen huomion myös lakivaliokunnalle 3.10.2025 päivätyssä lausunnossaan.

Hallitus on antanut 18. syyskuuta eduskunnalle esityksen pienten riita-asioiden menettelyä kos- kevaksi lainsäädännöksi (HE 89/2025 vp). Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi prosessiosoit- teesta pienten riita-asioiden menettelyssä samalla tavalla kuin tässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi yleisesti. Kysymys on esitykseen HE 89/2025 vp sisältyvistä ehdotuksista oikeu- denkäymiskaaren 6 a luvun 3 §:n 2 momentin 3 kohdaksi ja saman luvun 4 §:n 2 momentin 3 kohdaksi sekä tämän esityksen ehdotuksista oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 ja 10 §:n muutta- miseksi. Esitykseen HE 89/2025 vp sisältyvät ehdotukset erityissäännöksiksi prosessiosoitteesta pienten riita-asioiden menettelyssä jäisivät tarpeettomiksi, jos vastaavan sisältöiset yleiset säännökset hyväksyttäisiin tämän esityksen pohjalta. Esityksen HE 89/2025 vp käsittely on tällä hetkellä käynnissä lakivaliokunnassa. Esitykset on joka tapauksessa tarvittaessa sovitettava eduskunnassa tältä osin yhteen.